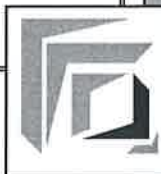


РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
Биро за развој на образованието
СКОПЈЕ

Примено:	02.10.2021		
Орг. единица	Број	Прилог	Вредност
02	6498		

Врз основа на член 55 став 1 од Законот за организација и работа на органите на државната управа („Сл. весник на РМ“ бр. 58/00 и 44/02) и член 30 од Законот за основно образование („Сл. Весник на РМ“ бр. 103/08), министерот за образование и наука донесе наставна програма по предметот **комуникација** за I одделение на деветгодишното основно образование за учениците со општеген слух.

МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
БИРО ЗА РАЗВОЈ НА ОБРАЗОВАНИЕТО



НАСТАВНА ПРОГРАМА ЗА
УЧЕНИЦИТЕ СО ОШТЕТЕН СЛУХ

КОМУНИКАЦИЈА

Скопје, мај 2008

ДЕВЕТГОДИШНО
ОСНОВНО ОБРАЗОВАНИЕ

I одделение



1. ВОВЕД

Програмата **комуникација** е една од најзначајните програми за учениците со оштетен слух.

Оваа програма ги синтетизира формите и активностите и начинот на реализација на слушните и говорните вежби кои се интегриран дел на воспитно - образовниот процес.

Активностите се однесуваат на развојот на говорот на учениците со оштетен слух како и корекцијата на артикулацијата (аудитивен тренинг).

Програмата комуникација е задолжителна.

Се реализира со 2 часа неделен фонд.



2. ЦЕЛИ НА НАСТАВАТА ВО I ОДДЕЛЕНИЕ:

Ученикот/ученичката:

- да ги поддржува и да ги развива психолошките способности за слушање на гласовите од човечкиот говор што ќе влијае на подобрувањето на неговиот говорен развој (преку користење на преостанатите слушни способности);
- да ги развива когнитивните способности во функција на неговиот интелектуален развој;
- да се оспособи за подобро разбирање со лицата кои слушаат и да воспоставува комуникација со нив;
- да се оспособи за чист и колку е можно појасна артикулација;
- да се оспособи за подобра орална комуникација за неговите секојдневни потреби;
- да се поттикнува да ги види и да ги коригира говорните недостатоци и неправилности;
- да се оспособи за читање и разбирање на говорот од устата на соговорникот;
- да се оспособи за успешно следење на содржините од наставните предмети.



3. КОНКРЕТНИ ЦЕЛИ

I ФАЗА НА ВЕЖБИ			
Цели	Содржини	Поими	Активности и методи
<p>Ученикот/ученичката:</p> <p><i>(Напомена: пред да се започне со реализација на планираните активности неопходно е да се спроведат процедурите за запознавање со слушните и говорните способности на ученикот - снимање на неговиот статус)</i></p> <p>-да се упати во начинот на ракување со слушниот апарат;</p> <p>-да се оспособи за примање сигнали преку слушниот апарат;</p> <p>-да се оспособи за одредување на најпогодното ниво за примање на звукот;</p> <p>-да ги распознава звучните и нивните извори;</p> <p>-да се оспособи за дискриминација на:</p> <p>* Бројот на сигналите;</p> <p>* интензитетот на звучниот сигнал;</p>	<p>-Контакт со ученикот (снимање на неговиот статус)</p>	<p>-Говорен статус,</p> <p>-аудитивен статус,</p> <p>-слушен апарат,</p> <p>-слушно поле,</p> <p>-звук и извор на звукот.</p> <p>-Број,</p> <p>-интензитет,</p> <p>-тонски однос,</p> <p>-траење на звукот,</p> <p>-ритам,</p>	<p>- Запознавање со слушните и говорните способности на детето;</p> <p>- запознавање на детето со слушниот апарат и неговата употреба;</p> <p>-привикнување на детето на слушање преку развивање на слушното внимание;</p> <p>-врс основа на аудиометрискиот наод се одредува најпогодно ниво за прием на звукот;</p> <p>-распознавање звуци од различни инструменти (тапан, дајре, труба, чинели и сл.);</p> <p>-вежби: подига рака со затворени очи на даден звучен сигнал;</p> <p>-вежби со слушање на дадени звучни сигнали кои детето ги брои (еден, два итн);</p> <p>-препознавање на звучен сигнал според интензитетот: слаб-јак; слаб-слаб; јак-јак;</p> <p>-вежби за разликување на два тонски односи (повисок- понизок);</p> <p>-вежби за разликување на траењето на звукот (долго-кратко траење);</p>

<p>* два тонески односи; * граењето на звучниот сигнал; * ритмот; -да се оспособува да слуша и имитира ономаголејски звуци и шумови во природата; -да се поттикнува за спонтано добивање на ларингеалниот глас; -да се оспособува за правилно поставување на гласот во однос на интензитетот и висината; -да се оспособува за правилно изговарање на вокалите; -да се поттикнува да изговара вокали со различна должина, јачина и различна местоположба во слогот; -да усвојува консонанти во комбинација со вокалите со различна должина во иницијална, медијална и финална положба; -да се оспособува за слушно дискриминирање и изговарање на гласовите во едносложните и</p>	<p>-Работа на гласот</p> <p>-Вокали</p> <p>-Консонанти</p> <p>-Гласот во збор</p>	<p>-звуци и шумови во природата, -ларингеален глас, -вокали, -консонанти,</p>	<p>-вејби за ритмите: 4/4; 3/4 и 2/4; -вејби во кои се слушаат и имитираат ономаголејски звуци и шумови; -вејби за добивање и правилно поставување на интензитетот и висината на ларингеалниот глас; -вејби со вокали: А, О, У, Е, И; Вокали: долги, кратки и преминот меѓу нив; (А-како плачење на бебе, О-како повик; и сл.); -вејби на вокалот со различна должина, јачина и различна положба во слогот; -вејби: консонанти со вокалите А, Е, И, О, У со различна должина во иницијална, медијална и финална положба; -вејби на гласот во зборовите во иницијална, медијална и финална положба; -вејби со различна должина на вокалите во зборовите во зависност од говорната ситуација (маа-ма; ма-маа); -вејби со различна должина на вокалот во посебни зборови; -вејби: употреба на именките; -вејби : употреба на глаголите заедно со претходно усвоените</p>
---	---	--	---



<p>двосложните зборови; -да се поттикнува да го усвојува и увежбува гласот во состав на зборовите во сите три позиции; -да се оспособува за изговарање на вокалите со различна должина; -да се оспособува за слушно забележување и изговарање на гласовите во реченицата; -да се оспособува да употребува именки, глаголи, придавки; -да се оспособува да поставува и да разбира поставени прашања.</p>	<p>-Употреба на именки, глаголи, придавки</p>	<p>-именки, глаголи,</p>	<p>ПОИМИ („бато, тато, мама,... јаде“ или во инверзија „јаде бато, мама, тато.“); - на ист начин се обработуваат и други глаголи: оди, седи, спие, чита и др.; -вежби за употреба на придавките: убава, мал, голем и др. (убава тета., топка, мама и сл.); -вежби: поставување и разбирање на поставените прашања:КОЈ? ШТО Е ТОА? КАДЕ Е? ИМАШ ЛИ? КАКВО Е?</p>
---	---	--------------------------	---

II ФАЗА НА ВЕЖБИ

Цели	Содржини	Поими	Активности и методи
<p>Ученикот/ученичката: -да се оспособува за препознавање и дистинкција на говорот на човекот од другите извори на звук; -да се поттикнува да ги користи ритмичките стимулации и ритмот во</p>	<p>-Сложена перцепција и техника на говорот</p>	<p>-Говор, -глас,</p>	<p>- Слушање говор од звучни извори (снимен говор или звуци на ЦД и сл.); -вежби: разликување гласови; -вежби: ритмички стимулации проследени со одење, плескање со рацете и сл.; -вежби со бројалки;</p>



<p>функција на развојот на говорот (бројалки);</p> <p>-да се стимулира да ги коригира и практично да ги применува изучените гласови;</p> <p>-да се оспособува да ги разликува гласовите според нивниот квалитет;</p> <p>-да се поттикнува да го подобрува квалитетот и должината на вокалите;</p> <p>-да се оспособува да ги разликува гласовите според звучноста и местото на граѓа;</p> <p>-да се поттикнува да го коригира изговорот на гласовите во еднословните и двословните зборови во иницијална, медијална и финална положба;</p> <p>-да се поттикнува да употребува заменки;</p> <p>-да се оспособува да води разговор според слики;</p> <p>-да се оспособува да употребува придавки;</p> <p>- да се поттикнува да употребува глаголи;</p>	<p>-Ритам во говорот</p> <p>-Слушно перципирање на зборови</p> <p>-Слушно перципирање на реченици</p>	<p>-именки,</p> <p>-заменки,</p>	<p>-вежби за повторување на изучените гласови и нивна корекција;</p> <p>-вежби со вокали: изолирани вокали, комбинација со два и три вокали;</p> <p>-вежби за разликување на гласовите според звучноста и местото на граѓа: П-Б, Т-Д, С-З, Ш-Ж, К-Г, Ф-В, К-Г, Ч-Ц, Ц-Ѕ;</p> <p>-вежби за корекција на гласовите во еднословните и двословните зборови во иницијална, медијална и финална положба;</p> <p>-вежби за употреба на заменките:тој, таа, мое, твое (тој трча; таа седи; мое куче; твоја книга и сл.);</p> <p>-разговор со ученикот според слики;</p> <p>-драматизација во која ученикот употребува заменки;</p> <p>-водење на разговори (кратки дијалози) со ученикот (употребува придавки);</p> <p>-вежби во кои се употребуваат глаголи (ас чита, тој трча, таа оди, ние јадеме и сл.);</p> <p>-вежби во кои ученикот/ученичката зборува во сетапно време за дејство кое сам/а го врши;</p> <p>-вежби за поставување, разбирање и одговарање на прашања:</p> <p>КОГ (оди, трча и сл.)?</p>
--	---	----------------------------------	---



<p>-да се оспособува да опишува дејство кое сам/а го врши;</p> <p>-да се оспособува да поставува прашања;</p> <p>-да се оспособува за самостојно искажување на дејство;</p> <p>-да се оспособува за опишување предмети;</p> <p>-да се оспособува за опишување слики;</p> <p>-да се оспособува да опишува лично доживување;</p> <p>- да се оспособува за искажување желби, чувства или состојби;</p> <p>-да се оспособува за употреба на одречни или расказни реченици (еден или два збора);</p> <p>-да се оспособува да користи различни поздрави;</p> <p>-да се оспособува да го изговара сопственото име и името на другите лица кои го окружуваат;</p> <p>-да се оспособува и да се поттикнува да води разговори за семејството.</p>	<p>-Поставување прашања</p> <p>-Самостојно изразување</p>	<p>-еднина,</p> <p>-множина,</p> <p>-лично име.</p>	<p>-Дега, девојче и друго во зависност кој то работи.</p> <p>Што прави дада, бато, мама и сл.?</p> <p>-Чита, седи, оди и сл.</p> <p>- вежби во кои се искажува со проста реченица (дејство кое го врши или е прикажано со слики);</p> <p>-вежби: опишува предмет (имам топка, убава топка, мала топка и сл.);</p> <p>-со проста реченица опишува слика (без многу предмети и лица)</p> <p>именува лица, опишува дејство што некој ги врши на сликата и сл.);</p> <p>-по даден налог опишува сопствено доживување;</p> <p>-вежби во кои искажува желби, чувства, состојба (сакам вода, ме боли забот и сл.);</p> <p>-вежби во кои употребува расказни или одречни реченици составени од два збора (Имаш ауто?-Немам. Сакаш ли сок?-Сакам. и сл)</p> <p>-вежби во кои употребува поздрави: Добар ден, Добро утро, здраво и сл.;</p> <p>-вежби во кои го употребува своето име, името на другите деца од одделението, учителката, членовите на семејството и сл.;</p> <p>-разговори за семејството: Како се вика мама? Како се вика тато? Ја сакаш ли мама? и сл.</p>
---	---	---	--



III ФАЗА НА ВЕЖБИ			
Цели	Содржини	Понми	Активности и методи
<p>Ученикот/ученичката:</p> <ul style="list-style-type: none"> -да ги разликува тактовите со одбројување на удари; -да се оспособува за разликување на акцентираниите и неакцентираниите слогови во зборовите; -да се оспособува да ги воочува разликите меѓу гласот, зборот и реченицата; -да се оспособува да разликува двосложни и трисложни зборови (преку слушање); -да се оспособува за слушна перцепција и изговарање на поимите во еднина и множина; -да се оспособува за слушна перцепција и изговарање реченици (применува еднина и множина); -да се стимулира да слуша и да изговара реченици - да се стимулира да слуша и 	<ul style="list-style-type: none"> -Слушна перцепција -Слушна перцепција и изговарање на зборовите -Слушна перцепција и изговарање реченици -Слушање и изговарање конвенционални моцели (секојдневни изрази)-самостојно изразување. 	<p>Ритам, слог, збор, реченица,</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Вежби за разликување на различни тактови со одбројување на удари снимено на ЦД, компјутер и сл.; - вежби за разликување на акцентирани и неакцентирани слог во зборовите (правилно акцентирање на зборовите); -вежби за разликување глас, збор, реченица; -вежби: воочување разлика меѓу двосложните и трисложните зборови по пат на слушање (се употребуваат бројалки); -вежби за слушна перцепција и разликување на поимите изговорени во еднина и множина (око-очи; уво-уши ; и сл); -вежби за слушна перцепција на реченици (примена на еднина и множина): Тоа е око. Тоа се очи. Тоа е дете . Тоа се деца. и сл. Детето чита. Децата читаат.; -вежби: реченици со придавки со спротивно значење (добро- лошо, големо-мало и сл.);



<p>да изговара реченици со различни предлози; - Да се стимулира да слуша и да изговара реченици (правилна примена на сврзниците); - Да се стимулира да слуша и да изговара реченици со глаголи во сегашно и минато време; -да се оспособува да употребува зборови и реченици од секојдневниот говор; -се оспособува да изразува пријатни и непријатни чувства и состојби; -да се оспособува да слуша и да изговара секојдневни поздрави; -да се оспособува да слуша и да изговара прашања; -да се оспособува за самостојно изразување преку опишување на слика, предмет, лично доживување.</p>		<p>пашање, одговор, чувства, доживување.</p>	<p>- вежба: примена на предлози во, на кај, со (Моливот е на масата и сл.) - вежба со примена на сврзници (Јас имам мама и тато и сл.); -вежба: примена на заповеден начин (Те молам отвори ја вратата. Те молам дојди!); -вежба: реченици со глаголи во сегашно време : Јас читам и сл.; -вежба: реченици со глаголи во минато време: Јас купив бонбони и сл.; -вежба: употребува зборови и реченици од секојдневниот говор: Молам! Благодарам! Добар ден! Здраво! и сл.; -вежба: изразување чувства и состојби: Срекен ројденце! Ме боли главата и сл.; -вежба: употреба на секојдневните поздрави: Добар ден! Довидување! Здраво! и сл.; -вежба: слуша и изговара прашања:Како си? Што правиш? Каде живееш? и сл.; -вежба: самостојно опишува даден предмет, слика, зборува за некое свое доживување.</p>
---	--	---	---



IV ФАЗА НА ВЕЖБИ			
Цели	Содржини	Поими	Активности и методи
<p>Ученикот/ученичката:</p> <ul style="list-style-type: none"> -да се оспособи да препознава музика и говор преку слушање радио; -да се оспособи да препознава музички ритми; -да се оспособи да препознава машки и женски глас; -да се оспособи да го распознава говорот; -да работи на изговор и корекција на согласничките групи во зборовите; -да се поттикнува да слуша трисложни и повеќесложни зборови; -да се оспособи да го воочи акцентот во трисложните и повеќесложните зборови; -да се поттикнува да слуша реченици од три и повеќе зборови; -да се поттикнува да слуша реченици составени од повеќе зборови при што два збора се менуваат; -да се поттикнува да 	<p>Препознавање на говорот</p> <p>Препознавање-разликување на машки и женски гласови</p> <p>Препознавање-разликување на трисложни и повеќесложни зборови</p> <p>Реченици-видови</p>	<p>Музика,</p> <p>говор,</p> <p>машки и женски гласови</p> <p>акцент,</p>	<p>-Преку слушање на радио се оспособува да разликува говор и музика;</p> <p>-преку слушање снимен материјал препознава музички ритми, машки и женски глас, препознава говор и сл.;</p> <p>-вежба: изговор и корекција на согласнички групи во дадени зборови;</p> <p>-вежба: слушање трисложни и повеќесложни зборови (во истите зборови вежба на акцентот);</p> <p>-вежби: слушање и употреба на реченици од три и повеќе зборови:</p> <p>Тој има син молив.Тато чита весник. и сл.;</p> <p>-вежби: слушање реченици од три и повеќе зборови во кои два збора се менуваат: Кучето јаде коска. Кучето пие вода и сл.;</p> <p>-вежби: реченици со глаголи во сегашно, минато и идно време:</p> <p>Баба пиете шал.</p> <p>Мама правеше торта.</p> <p>Миле ќе оди дома.;</p>



<p>применува реченици со глаголи во сегашно, минато и идно време;</p> <p>-да се оспособи да дополнува испуштени зборови во дадени реченици;</p> <p>-да се оспособи да поставува и одговара на поставените прашања;</p> <p>-да се поттикнува да употребува предлози;</p> <p>-да се поттикнува да ги употребува прилози;</p> <p>-да се поттикнува правилно да употребува сврзници;</p> <p>-се оспособува за употреба на заменки;</p> <p>-се оспособува да ги употребува личните заменки во множина;</p> <p>-да слуша и изговара секојдневни изрази;</p> <p>-самостојно опишува слики (годишни времиња): пролет, лето, есен и зима;</p> <p>-самостојно опишува обработена приказна или басна по дадени слики.</p>	<p>Прилози</p> <p>Предлози</p> <p>Сврзници</p>	<p>предлози,</p> <p>сврзници,</p> <p>лични заменки.</p>	<p>-вежби: дополнува испуштени зборови во реченици: Мама прави.....(торта). и сл. вежби: поставување и разбирање на прашањата КОЈ? ШТО? КАКОВ? НА КОГО? ЧИЈ? ЗОШТО ?</p> <p>-вежби за употреба на предлозите НАД, ПОД, ЗАД, ПРЕД во речениците;</p> <p>- Прилозите: УБАВО, ДОБРО, ЛОШО;</p> <p>- вежби со употреба на сврзници;</p> <p>- вежби со употреба на заменки;</p> <p>-вежби за употреба на личните заменки во множина;</p> <p>-вежби за употреба и слушање на секојдневни изрази: Кога си роден?</p> <p>Од каде си? Сакаш ли вода? Каде живеш? и сл.;</p> <p>-вежби во кои детето самостојно опишува слики на кои е претставено некое годишно време кое е претходно обработено: пролет, лето, есен и зима;</p> <p>-вежби во кои детето самостојно по слики опишува претходно обработена приказна, басна и сл. (Детето и репката и сл.).</p>
--	--	---	--



4. ДИДАКТИЧКИ ПРЕПОРАКИ

Програмата комуникација за учениците со општеен слух претставува препорака како да се изведуваат вежбите во слушното и говорното перцепирање. Ова треба да послужи и како упатство во реализацијата на програмските содржини, а, на основа на веќе претходно стекнатото општо знаење од аудиометријата.

Во работата на развитокот на слушната перцепција треба да има предвид дека субјект во работата е ученикот/ученичката кој има општеен слушен анализатор кој е различен кај секое дете.

Пристапот, планирањето и методите на работа треба да бидат индивидуализирани и прилагодени на психофизичките диспозиции на слушниот анализатор на детето. Свкупниот напор во работата на слушната и говорната перцепција треба да се усмери кон тоа децата да се научат да ги користат остатоците на слухот.

Содржините кои се дадени во програмата конципирани се според современите лингвистички принципи кои им даваат можност на децата со општеен слух вежбајќи се да учат активен говор. Програмата комуникација е задолжителна и застапена е со:

- неделен фонд -2 часа
- годишен фонд -72 часа

5. ПРОСТОРНИ УСЛОВИ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈА НА ПРОГРАМАТА

Програмата комуникација може да се реализира во посебно опремен кабинет со добра звучна изолација. Тие треба да се опремени со посебни апарати за изведување на вежбите за слушна и говорна перцепција (апарати за линеарно појачување, со селективна амплификација, со филтри, индикатор на интензитетот, вибратор и др.).



6. НОРМАТИВ ЗА НАСТАВЕН КАДАР

Воспитно-образовната работа во прво одделение може да ја изведува лице кое завршило:

- Филозофски факултет - Институт за дефектологија, дипломиран дефектолог;
- Дефектолошки факултет согласно Законот за основно образование.

7. НАСТАВНАТА ПРОГРАМА ЈА ИЗГОТВИ РАБОТНАТА ГРУПА

1. Марија Симонова, советник за посебно образование, БРО - Скопје
2. Живка Јордановска, директор на Институтот за слух, говор и глас - Скопје

8. ПОТПИС И ДАТУМ НА ДОНЕСУВАЊЕ НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Наставната програма по комуникација за прво одделение во деветгодишното основно образование за учениците со оштетен слух ја донесе



Перд Стојановски,
министер за образование и наука

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА

Бр. 10-1958/6

02.10 2008 год.

Скопје

С К О П Ј Е